Pályázati munka a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság „ Történelmünk nyomában" – Épület és élettörténetek – pályázati kiírásra

Nógrád Megyei Ezüstfenyő Idősek Otthona

Készítette: Leposa Csaba
Szociális és terápiás munkatárs

Bátonyterenye 2020. 03. 18.

Nógrád Megyei Ezüstfenyő Idősek Otthona

Az intézmény alaptevékenysége időskorúak tartós bentlakásos ellátása

Székhely: Nógrád Megyei Ezüstfenyő Idősek Otthona
3078 Bátonyterenye Makarenkó út 24
Telephely: Nógrád Megyei Ezüstfenyő Idősek Otthona Mizserfai Otthon
3147 Mizserfa Május 1-út 82
Az intézmény irányító szerve:
Emberi Erőforrások Minisztériuma
1054 Budapest Akadémia utca 3.
Fenntartója: Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság
1132 Budapest Visegrádi utca 49.

Intézményünk Nógrád megyében működik és a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Nógrád Megyei kirendeltségéhez tartozik

Településtörténetünk:

Bátonyterenye:

Bátonyterenye város a "Palócország"- nak is nevezett, Nógrád megye keleti részén, a Mátrától északra, a Cserhát-hegységet keletről érintve, a Zagyva- és Tarján-patakok völgyében található. A településen áthalad, illetve érinti a 21-es, és az ebből kiágazó 23-as számú főközlekedési útvonal. A települést átszeli a Budapest-Hatvan-Salgótarján vasútvonal (épült 1867), amelyből Kisterenye településrésznél leágazik (zott) a Kál-kápolnai (épült 1886) szárnyvonal. Városunk Budapesttől mintegy 100 km-re, a megyeszékhelytől 15 km-re, Szlovákiától 25 km-re, egy több kiágazású széles völgyben található.

A közel 8000 hektáros területen elterülő közigazgatási egység három kistájhoz tartozik: Mátralába (Maconka, Nagybátony), Zagyvavölgye (Kisterenye), Központi-Cserhát széle (Kisterenye, Szúpatak). Városunk mai területe korán benépesült, a bronzkor második felében, Kr.e. 1500-körül sűrűn lakott hely volt. Kisebb megszakításokkal, a honfoglalás idején is lakták a vidéket (Kisterenye Aranyhegy, Kr.e. 1500 körül, a középbronzkor, Nagybátony 972 urnasír).

Bátonyterenye elődtelepüléseinek első okleveles előfordulási időpontjai:

Nagybátony 1216, Batun (!)

Maconka 1297 Machunka mint személynév, 1396-ban mint településnév

Kisterenye 1280 Thyrina, majd 1381-ben Egihazas illetve Vásáros Therennye

Szúpatak 1461 Azzywpatak névalakban található a forrásokban

A korai középkorban, a török megjelenéséig Kisterenye településrész Vásáros előneve (1413) arra utal, hogy egy terület piacközpontja lehetett, mezővárosi ranggal. Buda elfoglalása után, és Hatvan elestével, a szabaddá vált Zagyva-völgye a török portyák egyik célpontjává vált.
Már az 1550-es években Nagybátonyt, Maconkát többször felégették, Szúpatakot mintegy 100 évre lakatlanná tették, Kisterenye pedig 1686 után vált pár évre lakatlanná. Szúpatak földjét maconkai jobbágyok bérelték. Az újratelepítés során nagyrészt a volt őslakosok jönnek vissza, kivétel Szúpatak, melyet 1740 tájékán Lucsatyinbol jövő szlovák családok népesítettek be.
A XVIII-XIX. században két jelentős nemesi család birtokolja a településéket, az Almássyak és a Gyürkyek. A XIX. század második felének vasútépítése bekapcsolja az ország infrastruktúrájába.

A középkorban főleg mezőgazdasággal (ezen belül növénytermesztés, állattenyésztés, kisrészt erdőgazdálkodással) foglalkozott a helyi lakosság. Szúpatak kivételével mindhárom település a nagybirtokok hazája. Több birtokos – közbirtokosság - gyakorolta földesúri hatalmát. A négy település közül Kisterenye 1867 májusában vasutat kapott, Szúpatak kivételével Maconka és Nagybátony határát is érintette a vasút. A vasút megléte biztosította az már korábban ismert szén gazdaságos kitermelését, ami egyrészt átrendezi az itteni lakosság nemzetiség összetételét, másrészt pedig alapot ad a gazdasági fellendüléshez.

A települések között Kisterenye és Nagybátony határában, az 1860-as években, először kisipari módszerekkel, később a Kisterenyei Kőszénbánya Rt. megalakulásával (1871) nagyüzemi módszerekkel folyt a termelés, Nagybátonyban ez a 20. század teljesedik ki. A bányászkodás átalakítja a település szerkezetet Kisterenyén és Nagybátonyban, ez utóbbiban a bányatelepek több kilométerre alakulnak ki az anyaközség határában (Katalinbányatelep, Szorospatak, Központitelep). A 20. század ötvenes éveiben központi akaratra megépítik a "Bányavárost". A szénbányászatra természetes módon épült rá a megyében az ipar. Családok ezreit vonzotta a Mátra északi vidékére a munka, a jobb megélhetés lehetősége Nógrád és a környező megyék, illetve az Alföld szegényparaszti falvaiból.

1950-ig, a tanácsrendszer megalakulásáig Nagybátony és Maconka Heves megyéhez tartozott, Kisterenye és Szúpatak pedig Nógrád megyéhez. 1950-ben kezdték meg a Bányaváros építését. Akkoriban a lakosság fele bányamunkás, a negyede földműves volt. Szintén az 1950-60-as években alakították ki a településrész intézményhálózatát: bölcsőde, óvodák, általános iskola, középiskola.

Bátonyterenye település négy különálló község egyesítésével jött létre a 80-as években. A címerben található négy lángcsóva, a négy települést jelképezi. A névadó településeket körzetközponttá a szénlelőhelyek megtalálása tette a XIX. század ötvenes éveiben.

Városunk Címere

A város a már említett négy településből alakult ki 1964 és 1984 között (ezek: Maconka, Nagybátony, Kisterenye és Szúpatak), melyek közül évszázadokon keresztül a legnagyobb Kisterenye volt, kedvező földrajzi elhelyezkedése, a közlekedési utak találkozása, később a vasúti csomópont kialakítása tette lehetővé fejlődését.

A történelem folyamán ezek a települések gazdaságilag, emberileg közel kerülnek egymáshoz és a politika 1980-as évek elején meggyorsította az egyesülést. 1981 december 31-ig az önálló nagyközség Kisterenye (és Szúpatak), 1982 január elsejével 13/1981.sz. NET határozata alapján Kisterenyének és Nagybátonynak (1964-től Maconkával egyesülve) közös tanácsa lett Nagybátony székhellyel. 1984 január elsejével Bátonyterenye néven egyesült és városi jogú nagyközségű rangot kapott (vö 23/1983 NET határozat), majd 1989-ben megkapta a városi rangot.

A bányák megszűnése miatt a megye akkori vezetői a különböző gyárak fiókintézményként való idetelepítését szorgalmazták. Nagybátonyban: Fűtőber, Harisnyagyár, Kisterenye településrészein először vasöntödét terveztek, végül a salgótarjáni Acélgyár egyes gyáregységei kapnak helyet.
A mezőgazdaságát a kollektivizálás után a több kis téeszből alakult Mátra MGTSZ koordinálta, és jelenleg is meghatározója, hagyományos növénytermesztést és istállózott állattenyésztést választva profilul.
Az észak-magyarországi régió súlyos foglalkoztatási gondjai városunkban is jelentkeznek. Az ipar szerkezetátalakításának hosszú folyamata, a nógrádi szénbányászat jogutód nélküli megszűnése számos család helyzetét lehetetlenítette el, a munkanélküliség mai napig a település legégetőbb társadalmi problémája. Ugyanakkor infrastrukturális területen komoly fejlődés történt. A 21. század elején kialakított ipari parkban egyre több vállalkozás kezdi el tevékenységét.

Kultúrtörténeti szempontból az alábbiakat tartjuk szükségesnek megemlíteni:

A településrészek közül az 1964-ben összeépült Maconka és Bányaváros középmagas épületek által beépített, Kisterenye településrész néhány tömblakás kivételével kertváros jellegű, szabadon álló, jelentős számú házhellyel rendelkezik.

Szúpatak lakossága töredékére zsugorodott, pedig a településrész megmentésre érdemes, hiszen évszázados településszerkezete, a népi építkezés még fellelhető formái különleges értéket képviselnek. Mindez a kétszáz évvel ezelőtt betelepült szlovákság kulturális örökségét képezi. Jelenleg a település anyagi gondjaival van elfoglalva, de adottságai révén megfelelő tőke megjelenésével nagy jövő előtt áll.

Kisterenye: a magyar archeológia egyik bölcsőjeként ismert Arany-hegy középbronzkori leleteivel, a Gyürky-Solymosy kastély Magyarországon szinte egyedülálló hagymakupolás építményeivel és a hozzátartozó 13 hektáros, csak részben gondozott parkjával. Egyházának egyes részei több, mint 700 éves múltra tekintenek vissza.

Maconka:a XIII. század táján épített késő románkori falusi templomával és a templom festményeivel.

Nagybátony: az Egyház-magasa dűlőben levő templom- és kolostor maradványaival, a faluban pedig a XVIII. század első harmadában épített falusi templomával, a vonzáskörzetébe tartozó Mátraverebély falu XIV. század végi gótikus temploma és a hozzátartozó Szentkúti kolostor XVIII. századi barokk temploma, mind turisztikai látványt nyújthat.

Nyomaiban fellelhetőek még a Gyürky-Solymosy uradalom lengyendi részének XIX. századi gazdasági épületei az ott levő vízimalom molnárházával, és a Felső-Lengyenden lévő Almássy uradalom egy részének maradványai. Szentkút mellett, mintegy pár száz méterre légvonalban található Szúpatak község eredeti telek- és építési formájának megőrzésével figyelemre méltó, és egyben szálláslehetőség lehet az egyre növekvő vallási turizmus szempontjából.

Természetvédelmi szempontból jelentős lehetőséget kínál a Mátra városhoz tartozó területe is. Ilyen a Bec-kút környéke, ahol ritka növények (kosbor) állnak védelem alatt.

Intézményünk története:

I. Szentkút:

A település legendája:

Szent László a kunok ellen harcolt (1091), azonban az ellenség bekerítette és egy völgybe szorult. A király egy szakadékot átugratván az első lópata földre érkezése alkalmával víz szivárgott ki a földből. A király bárdjával kiszélesítette, és forrás tört elő. Egy 1714-es irat szerint egy néma kisfiú vizet keresvén lemaradt apjától, amikor megjelent a Szűzanya neki és egy lópatkójú mélyedésre mutatott, ahol víz csillant fel. Szomját oltotta és apja után kiáltott – meggyógyult némaságából. Ennek okán 1195-ben Szentkút lett a neve, a helyet szentnek nyilvánítják. 1700-ban aranykereszt ragyogott fel a vízben. XI. Kelemen pápa kivizsgáltatta az eseteket, az azóta megtörtént gyógyulásokat, melyek valódiságát elfogadta. 1701-ben a hívők ezrei előtt jelent meg a Boldogságos Szűz, a trónján ülve és a kis Jézust tartva a karjaiban. 1714-től Lukovics Márton kisterenyei plébános feljegyzi a csodás eseteket.

Az intézményt 1960. szeptember 1-jén alapították Szentkúton, mint járási szociális otthont. A Szentkúton lévő épület az 1700-as években épült. A Szentkúti Szociális Otthon lakóépületei és gazdasága eredetileg évtizedeken át a Szent Ferenc Rendi szerzetes barátok használatában lévő egyházi tulajdon volt. Még a háborút követő években is, mígnem jött az államosítás. A barátok helyét a katonaság foglalta el, laktanya lett a korábbi békés helyből. Az 1950.-es években indult el a tervszerű szociális otthonok kialakítása, elsősorban az államosított épületek felhasználásával, a Nógrád Megyei Tanács VB határozata alapján, olyan egyedül álló személyeknek biztosított ellátást, gondozást, egészségügyi ápolást, akik ezt igényelték. Idősek otthoni szerepét betöltötte egészen 1998 márciusáig, amikor is az állami kárpótlás fejében az épület ismét a ferences rendé lett.

A volt épület:

Szentkúti emlékek:

A SZENTKÚTI IDŐSEK OTTHONA - VISSZAEMLÉKEZÉS

Így folyt az élet a Szentkúti Szociális Otthonban, a kezdet kezdetén…….

1960. őszétől Szociális Otthon lett a kolostorból, 110 ember élt ott. Akkoriban még igazi, régi paraszt nénikék és bácsikák lakták az intézetet. Elvétve volt egy-egy bányász, és -úgymond -úrihölgy és jobb napokat látott iskolázott úr. Két, három és négyágyas, tágas szobákkal, melyeket a balassagyarmati és ludányhalászi – már működő – szociális otthontól kapott bútorokkal rendezték be. A bútorzat a következőt jelentette, fehér, ruhás- és éjjeliszekrény, asztal és székek. A szoba berendezését képezték a vaságyak és vaskályhák, amelyek valószínűleg a katonaságtól származó örökség volt.

A lakószobák berendezésével egy időben megérkeztek az első lakók is, akik segítettek a szobák lakhatóvá tételében. A legtöbb ember egy kis batyuval és a rajta lévő ruhában érkezett. Az intézet a Főépületből és a „Mária Lak”-nak nevezett épületből és több, kisebb-nagyobb melléképületből állt. Nevét az egykor ott élő apácák után kapta. A „Mária Lak” négy osztálya a „fennjáró” beutaltak szállásául szolgált, míg a Főépület I. emeletén az irodák, raktárak, valamint a gondosabb felügyeletet igénylő betegek szobái, és az orvosi rendelő voltak, ahol az ügyeletes nővér bármikor megtalálható volt. A földszint egyik oldalán lakószobák voltak – ez volt az I. osztály –, a másik oldalon, konyha és az ebédlő.

A főépület I. emeletén, a betegosztályon fekvők természetesen nem tudtak lejönni a közös étkezéshez, részükre a nővérek vitték fel a reggelit, éppen úgy, mint az ebédet és a vacsorát. Az intézményben a szobák és egyéb helyiségek fűtése hagyományos típusú volt, a fürdéshez és mosáshoz szükséges melegvíz biztosítását a „Mária Lak” kazánja szolgáltatta.

A nővérek feladata rendkívül sokrétű volt, az egészségügyi feladatok mellett egyéb feladatokat is elláttak.

Az intézet alakulásakor az otthonnak nemcsak a bútorzata, hanem a személyi állománya is hiányos volt. Segítséget ebben az esetben is a már korábban működő gyarmati és ludányhalászi otthon nyújtott számára. Ideiglenesen áthelyeztek két ápolónőt Szentkútra. Ezzel vette kezdetét a később kialakult ápolási- gondozási feladatokat ellátó szakmai csoport munkája, amely a későbbiek folyamán, napról napra, évről évre színvonalasabbá vált.

A lakók egészségére nemcsak a nővérek felügyeltek, orvosa is volt az otthonnak. Heti rendszerességgel jött ki ellenőrizni az otthon lakóinak egészségügyi állapotát. Közülük az első Nádasdy doktor úr volt. Betegség ill. állapot romlás esetén a betegek eljutottak az állapotukat, illetve a betegségüket orvosolni tudó megfelelő szakmai ellátást biztosító szintre, ahová viszont csak nővér kíséretében lehetett útnak indulni. S hogy mivel? A bányászokat a kányási bányaüzemhez kiszállító buszok visszajáratával, a bányászok által „Fakarusz"-nak elnevezett járművel.

IDŐSEK NAPJA A SZENTKÚTI SZOCIÁLIS OTTHONBAN

Kakuk Vendelné elmondása alapján így szervezték az idősek napját Szentkúton:

„December 7-én a kányási Vöröskereszt szervezet szervezésében Mikulás esttel egybekötött öregek napját tartottunk. A Mikulás megjutalmazta a rendesen viselkedő lakókat, a rosszak virgácsot kaptak. Ezután a nagybátonyi Bányász-zenekar zenével szórakoztatta az egybegyűlteket. Verseket szavaltak közben az általános iskolások. Jó hangulatban telt el az est, ezzel a rendezvénnyel is igyekeztünk erősíteni az üzem és otthon hagyományos kapcsolatát.

TÉLAPÓ A SZENTKÚTI IDŐSEK OTTHONÁBAN

Kazinczi Mária visszaemlékezése alapján:

„Csengőszóval és ajándékkal telerakott zsákkal érkezett meg 1985 december 4-én Szentkútra a kányási bányaüzem vöröskeresztes szervezetének Télapója.

Az otthon lakói nagy örömmel fogadták a vendégeket, a zenekart, az ajándékcsomagokat (bár volt, aki az ajándék mellé virgácsot is kapott) és könnyes

szemmel hallgatták a bányászzenekarból alakult kisegyüttes fiatalságukra emlékeztető muzsikáját. Különösen 8 idős emberre volt mély hatással, akiknek életük volt a bánya, a bányászkodás, hiszen valamennyien hosszú szolgálati idő és kemény munka után mentek nyugdíjba valamelyik mélyművelésű bányából.

Az idős emberek, hogy örömüket és hálájukat kifejezzék, nótákkal, mondókákkal, versmondással kedveskedtek a vendégeknek.

A vezetőnő és a személyzet kedvessége, az idős emberek örömtől könnyes arca meggyőzött bennünket arról, hogy ha csak egy délutánra is, vidámabb élettel töltöttük meg a szociális otthont, és örömet tudtunk okozni, már megérte és nem jöttünk hiába.

„Ugye máskor is eljönnek?" -hangzott egy fehér hajú idős bácsi kérdése-, erre nem lehetett mást válaszolni, csak azt, hogy:" természetesen jövőre újra itt vagyunk".

Azt hiszem, a kányási bányaüzem jelenlevő képviselőiben, valamennyi vendégben mély nyomot hagyott ez a találkozás, aminek reméljük lesz folytatása..."

II: Mizserfa:

A településről:

A 19. század második fele igen sok izgalmat és nagy változásokat hozott a nógrádi tájon. A falvak népe 1868-ra lassan megélte és túlélte az 1848-as jobbágyfelszabadítást követő tagosításokat. Az 1850-es években a vidék több földesura tette próbára szerencséjét, amikor szénkutatási engedélyekért folyamodtak a hatósághoz. Később jöttek rá, hogy az engedély pénzre való váltásához a szerencsén kívül tőke is kell. A külföldi tőke jelenlétéről az 1870-es években vannak nyomok, amikor a sok kis

bányavállalkozás mellett, két nagyobb vállalat, az ÉKI és a SKB Rt. keretében megindul a bányászkodás a Homokterenyéhez tartozó Mizserfapusztán is.

Nógrád megye délkeleti részén Homokterenye, Mátraszele, Kazár és Nemti határosa az a puszta, majd bányatelep, amelynek neve először 1331-ben tűnik fel possessio *Myserfakazara(!)* alakban, mint Nemti határosa, s Kazárral azonosította. Részlet az oklevélből. „1331-ben Nemti *Péter comes* (nemes) és fiai tiltakoznak, hogy örökös nélkül elhalt rokonuk CRISPIN fia Miklós nemti és kalapati földrészét a királytól Rimai Miklós mester (lévai és kolozsvári várnagy) megkapta és elfoglalta. Ugyanők egy hónap múlva kiegyeztek, hogy néhai TYBURC fia Benche comes nemti földjét, valamint CRISPIN fia Miklós nemti földjének Megyeföld nevű részét a nemti nemesek kapják Mizserfa - Kazárig az alábbi vonalon: NEMPTHY, MEGEFELD(e), DERZSKUTHA, BERCH MYSERFA KAZÁRA. Györffy professzor, hozzátéve „ma község és mellette puszta Salgótarjántól Dkre1. Lipszky munkájában „Mizserfa puszta"-t Mátraszele határába helyezte el, míg Csánky az 1401-beni okleveles előfordulást - Mizserfa - Mizserfabánya néven azonosítva Kisterenye illetve Kazár határába helyezte.

Nevével kapcsolatban Kiss Lajos a következőket írja: Mizserfa „Kazárhoz tartozó bányatelep" [1882: Hnt. 537 Mátra-Szele] Az összetétel előtagjában a *mizsér népnév* rejlik, amely az Árpád-korban egy török nyelvű népcsoportot jelölt. Etimológiailag a magyar népnév magas hangrendű megyer változatából származik. A -fa utótagot némelyek a birtokos személyraggal ellátott falu-ból magyarázzák, de Mizserfalva alak eddig nem került elő. Ezért arra kell gondolnunk, hogy az utótag az „erdő" jelentésben használt m(int) fa f(őné)v.3 Ezzel kapcsolatban Belitzky János az alábbiakat írta a megye monográfiában: „A *XIII. század derekán kerülhetett. .. a Mizserfának (Mizserfalva) nevet adó tatár Mizsér törzs kunokhoz csatlakozott töredéke megyénkbe. "*

A* századok folyamán a legfontosabb összeírások is nélkülözik a települést és a nevet. A 19. század második felében Shvoynál tűnik fel az alábbi megjegyzésekkel: *"Mizserfő, puszta. Kazár alatt? Nagylápa és Középerdő közti hegyekben, egy Völgyben (fekszik), földje jó.

Ebben az időben 1868-ra dátumozva Homokterenye határába kebelezik, ahol *a Határ-lápa, Kerek-lápa, Zakottya-fő, Mocsolya, Eresztvény* nevű dűlők, majd északon (Mátra)szele, nyugaton *Kazár* és délen pedig Nemti községek határolják. A homokterenyei határnak ekkor három pusztáját (tanyát) neveztek a terület mellett Mizserfapusztának: Mátraszele felé volt *Fay* András, Kazár felőli oldalon *Harmos* Gabriella és a Nemti felőli oldalon özv. *Szabó* Lukácsné tanyája. Északabbra feküdt - már nem mizserfai területen - *Herkály* István pusztája - Szárazvölgypuszta néven. Ez a kisnemes 1849 februárjában, mint nemzetőr, „tizedes" *Repetcky* Ferenc kormánybiztos parancsára, a kisterenyei magtárból több száz kila (egy kila = 56 liter) terményt szállíttatott el a Gyürky-féle magtárból a forradalom katonáinak élelmezésére Egerbe, hadi fuvarral. Ezért őt a forradalom és a szabadságharc bukása után bíróság elé állították, meghurcolták. A völgy alján mintegy 1.5 kilométeren folyt, folydogált a "M*izserfai folyás,"* mai néven a *Mizserfaipatak,* egy kis erecske, melynek vize inkább csak nagyobb esőzések alkalmával mutatkozik. Korábban a bányákból kiemelt vizet is ez az erecske vitte a *Kazár-patakba.*

Az intézményről:

Az épület 1971.- szeptember elsején nyitott meg mint a Nógrád megyei tanács vb szociális otthona, a volt bányászszálló épületében, mely a mai napig helyt ad neki. Maga az épület szép csendes környezetben található, zaj illetve környezetszennyezéstől kevésbé érintett.

Mizserfa régen:

és napjainkban:

Kovács Ernőné – Panni néni- tíz évig élt az Ezüstfenyő Idősek Otthonának mizserfai telephelyén. Időközben két könyvet is írt, az egyik kiadatásra került, a *Palócul tanított imádkozni anyám*, a másikat az idősek otthonában eltöltött éveiről írta.

Panni néni Kazár díszpolgára volt, falujában és az otthonban is tisztelték, becsülték. Sokat tanulhattunk Panni nénitől, aki betegen élte le életét, de mindig mosolygott, és meglátta a szépet és jót környezetében.

Ahogyan Panni néni emlékezett…

„Kazáron születtem, ott éltem 73 éves koromig, amíg ide nem kerültem, Palócország szívébő, Kazárról Mizserfára az Ezüstfenyő Idősek Otthonába. 2000-ben kerültem az otthonba, akkor nyáron nem tudtam a szabad levegőre kimennyi, mer ősszvel még egy műtétre kellett mennem a lábamval. Az ablakon nézegettem csak ki, szomorúan néztem a szép kék eget, éjjel, ha felébredtem a csillagos égboltozatot, a gondolataim messze szálltak. Úgy

éreztem mintha én is ott lettem vóna a csillagok között, közel a Jó Istenhez, és kértem, hogy minden embernek a fődön adjon erőt, egészséget, békességet, szeretetet, hogy még élnek a fődön emberek tiszteljék és becsüljék egymást. A gyűlölködést ne is ösmerjék. Azután elaludtam. De az a szép fényes esthajnalcsillag álmomban is olyan szépen, olyan fényesen ragyogott, mintha én is a csillagok közt lettem vóna. Olyan bódogan ébredtem olyankor reggel föl, olyan szépnek láttam mindent, ami körülöttem vót.

Régebben - amikor még nem vót idősek otthona - a családban vótak az idős emberek. Nyáron esténként kiültek az ablak alá a padkára, és ott beszélgettek a jó esti levegőn, a csillagos ég alatt. Ösmerek is az égboltozaton minden csillagot. Az esthajnalcsillagot, a fiastyúkot, a göncölszekeret…

A mizserfai Idősek Otthonáról szeretnék írni, mivel én is itt vagyok a többi idős, betegtársaimmal nyóc esztendőtől.

Bizony, a nyócvankettedik évemet taposom, és arra gondolok most is, amikor a tollat a kezembe vettem, hogy csak egy életünk van. El kell fogadnunk, amit a sors ránk mért, ha nehéz is. Amikor egy kisbaba megszületik, bódogok a szülők, a kisbaba is, mer szeretet veszi körű és az élet göröngyös útjában elindul. Hogy azután majd egy életen át a sors mit rejteget számára, azt nem lehet tudni.

Mizserfa nagyon szép helyen van, nagyon szép a környezet, nagy, magas hegykoszorú öleli körű a települést. Sok-sok fenyőerdő van, jó levegő, olyan szép hely ez itt, mintha szanatóriumban éreznénk magónkot. A vadak az erdőből bemerészkednek éjjel ide, a telepre. A fácánkakasok, nyáron szépen kiabálnak, és vannak szarvasok, őzikék, nyúlak, madarak. Tavasszal, amikor megszólalnak a kakukk madarak, bódogan hallgatjuk, mer itt a tavasz. Virágoznak a fák, a bokrok, azt a jó levegőt, amit a virágillat áraszt, nem lehet leírnyi, érezni kell. Nyílnak a kiskertekben a virágok, a sok szép mezei virágok, színesek, gyönyörűek, pedig azokat nem gondozza senki, csak a természet, ahogy a Jóisten megteremtette őket, hogy az emberek bódogabbak legyenek. Hát még a fecskemadarak tavasszal visszagyönnek ide, az idős emberekhez. Az otthon külső falára rakják a fészküket, ahova minden évben szokták. Amikor a tojásból kikelnek a kisfecskék, öröm nézni őket, ahogy várják az anyjukat, tátogatják a szájukat, és az anyjuk, rendületlenül eteti őket, és meg is nyőnek gyorsan. Jó mondják, hogy az ember kétszer lesz gyerek. Ó Istenem! Hogy szeretjük nézni, amikor a kisfecskék kirepülnek! Bizony, ezek a kisfecskék, itt kőtyik ki a fiókájukat. Egy nyáron kétszer is,

szorgalmasan melegítik a tojásokat a fészekbe, és amikor kibújnak a tojásokból a pici madárkák, nevelik őket, megtanítják őket szállni, és egész nyáron át itt nyaralnak, itt töltik a jó meleg nyarat mizserfán ezek a kis villásfarkú fecske madarak. Bizony, ebbe a szép környezetbe van az Ezüstfenyő Idősek Otthona. Két éve nagyon rendbe hozták. Ablakokat cseréltek, újjak, szépek. Belőrő is igazán nagyon szép. 3-4 ágyas szobák vannak. De vannak két ágyas szobák is, mer hát, mint a nótában van: „nem csak a 20 éveseké a világ…". Az idős embereknek is soknak még, nyár van a szívébe. Vannak itt férfiak, és nők is, beszélgetnek, és bizony összeházasodnak. Azután szükség van bizony a két ágyas szobára. Amióta itt vagyok, 8 esztendőtő, vót több esküvő is, de az egyik olyan szép, olyan megható vót, fiatalok vótak, és balesetesek. A férfi kerekes kocsival közlekedett, a fiatalasszonynak az egyik keze vót hibás, a jobb kezi. De olyan szorgalmas vót, hogy bal kézvel kézimunkázott és eladta. Amikor mentek, esküdnyi Kazárra, szépen felöltöztek, és az otthonbó kocsival vitték fel. Úgy esküdtek meg, hogy a fiatalember az ölébe fogta mennyasszonyát, és a bódogító igent, örömkönnyek pecsételték meg. Ám bódogok is vótak, szerették is, megértették egymást.

Itt, az idősek otthonába van idő a beszélgetésre. Mindannyian visszaemlékezünk a szépre a jóra, amikor nagyon bódogok vótunk, de sajnos vót az életbe bánat is szívfájdalom is. Ilyenkor szomorúak vagyunk és elsírjuk magunkat. Így vót ez fiatalkorunkban is, ha bódogok vótunk szerettük vóna elmondanyi az egész világnak, ha bánatúnk vót ott sirattuk ki magónkot ahol senki se látott. Bizony, bizony megtanultunk fájó szívvel mosolyogva járnyi. Nagyon ellátnak itt az otthonba, de a szívünk - lelkünk otthon van mindé a családval. Nagyon szeretnénk otthon lennyi a gyerekeinkkel, onokáinkkal, segíteni és nevelni az onokáinkat a szépre, jóra. Minden rossztó megóvni őket, hogy ne tudják meg soha mi a szívfájdalom a bánat. Hiszen az életünk olyan mint a hullámzó tenger, néha nagy vihar van. Olyan mérges, magas hullámokat vet, hogy az ember arra gondol, Istenem most má mindennek vége. Azután a tenger hulláma lecsendesedik, a nap kisüt, szinte mosolyog az égbő, az emberek mennyugszonak, az élet megy tovább…"

A bátonyterenyei részleg:

A bátonyterenyei központ épülete 1975- ben készült el szerkezetkész állapotban, majd 1977- ben Ádám Zsigmond Nevelőotthonként funkcionált. Az épület nagy kiterjedése miatt országos viszonylatban is a nagyobb intézmények közé tartozott. Az épület 1997ig látta el a nevelőotthon szerepet, majd némi átalakítás után 1998.03.18.-án mint az Ezüstfenyő idősek otthona kezdett el működni. Volt módszertani intézmény, megnyerte a Salkaházi Sára díjat is. Jelenleg 210 idősnek az otthona.

Építés alatt a hetvenes évek végén:

Gyermekotthonként:

Az átalakítás után az intézmény udvara is átalakuláson ment keresztül, aminek következtében az udvaron több a térségre jellemző műtárgy került kiállításra, mint egy kicsinyített emlékpark.

Szívesen töltik a délutánokat, a parkot körülölelő ezüstfenyők árnyékában. Az emlékpark részét képezi a *felszentelt kereszt*, amely mészkő talapzaton áll. Az épület bal oldala felőli részen a nemzetfenntartó parasztságot szimbolizáló, bedeszkázott oldalfalú, *falusi lovas kocsi* látható. Ezt követi a *XIX. századbeli tűzoltókocsi*, amely Salgótarjánban szolgált, ezután Endrefalván, majd az emlékparkba került, a múlt század tanújaként.

A háttérben áll a sok széncsatát hűségesen kiszolgált *bányászcsille*, a bányászok jelképeként. Rajta fehérrel felfestve az ismert köszöntésük: „Jó szerencsét!”, alatta a jubileumi dátum: 1848-1998. A két felirat között jelképük, a keresztet képező két kalapács, de összeköti a kereszttel a bányászokat a himnuszuk is: „Isten kezében életünk, Ő megsegít, reméljük”.

Az otthon emlékparkja

A kereszt

A kocsi

A tűzoltókocsi

A város múltját jelző csille

A szakmai munka területén az intézmény életében mindig elsődleges szempont az itt gondozott idős emberek testi és lelki állapotához való alkalmazkodás, de a gondozás mellett az ápolás is egyre nagyobb hangsúlyt képvisel.

Dr. Gáspár János bácsi így írt 2001-ben az Ezüstfenyő Idősek Otthonáról:

„Mit tagadjam, ma is szeretem a meséket. Különösképp, hogy „öregként" ismét járókába kényszerültem… no nem a napjainkban a tévében mutogatott Böbe-babás, Mekk mesteres, Frakkos naivságokat, hanem az anderseni klasszikusokat, a Piroskásokat, Jancsi és Juliskásokat, Csipkerózsikásokat…

Nos, ha ma egy mesekönyvben olvasnám az Ezüstfenyő nevet, biztosan a tündérkisasszony, aki szellőként suhanva járja a világot, és varázsvesszejével megérintve, helyrehozza azokat a hibákat s visszásságokat, amiket ez a csúf, kócos hajú, SORS-ként emlegetett boszorkány összekuszált…

Az idősek otthonának névválasztása, az Ezüstfenyő, telitalálat. A fenyő a szeretet ünnepének jelképe. Amikor összejön a család, hogy együtt ünnepeljenek. Megajándékozzák egymást, s örülnek mások örömének. Mert az a mondás is hamis, hogy legszebb öröm a káröröm. Tagadom. A legszebb öröm mások örömét látni, örülni örömének.

Ezüstfenyő Idősek Otthona…. Azoké, akiknek a többsége ugyan valóban beteg, de segítőkész, tud örülni az életnek, akik otthonuknak érzik az intézményt, és a második családjuknak az ott dolgozókat.

Második otthonra leltem vérszerinti családom mellett, második családba kerültem.

Egy „kétlaki" lakó mondta, aki szentkúton is hosszú időt töltött.

Interjú egyik szentkúti lakónkkal Widla Jánossal:

- Milyen volt az élet a szentkúti intézményben?

- Mizserfa volt a központunk. Nagyon családias volt, kevesen voltunk. Névnapokat és születésnapokat mindig megünnepeltük, megszerveztük, énekelgettünk, egy kis nápolyi is volt. Nagyon szép volt a környezet. 83-an laktunk ott. Aki egy kicsit dolgozhatott kapott egyágyas szobát. Másfél hold kert volt és 16 db disznó.

- János bácsi, milyen munkát végzett ott?

- Én a szennyes lehordásában vállaltam szerepet, locsoltam a kertet, a saját pénzemen vettem 50 m tömlőt. Etettem a disznókat is. Segédkeztem a templom körül, ezért a papoktól kaptam egy kis misebort.

- *Miben különbözött a régi szentkúti intézmény a mostani bátonyterenyeitől?*

- *Családiasabb volt. Sokat voltunk a természetben és kirándultunk Szlovákiába, a testvérintézményünkbe…. A programokat Serfőző Tamás, Igazgató Úr szervezte. Ő a 80-as években jött az intézménybe.*
- *Hányan élnek még az ottani lakók közül?*
- *Hát Én, Balla Tibor és Godó Lászlóné.*
- *Ott, Szentkúton, hogy teltek a hétköznapok?*
- *Az asszonyok templomba jártak, a férfiak az erdőbe gombát szedni. Nagyon közel volt a természet hozzánk. Szerettünk ott élni. Etettük a disznókat és minden évben kétszer disznótor volt, ahol 2-2 disznót vágtunk le. A disznót igazgató úrral közösen dolgoztuk fel. Volt szalonna, kolbász, hurka. Minden volt. Sokkal jobban éltünk akkoriban. Az volt az igazság, hogy el tudtuk foglalni magunkat… Rengeteg gyümölcsfa volt és nagyon sokat ültettünk. Nem volt az, hogy valaki saját maga leszedte, vagy eladta a megtermelt gyümölcsöt. Azt mind közösen fogyasztottuk el. Én vásároltam Kányásról azoknak a betegeknek, akik nem bírták elhagyni az intézményt. Még ők is el tudták foglalni magukat, mert olyan közösségi élet folyt, hogy mindenki mindenkinek a barátja volt. Nem úgy volt, mint most, hogy kiválasztanak az emberek egyvalakit maguknak, és a többiek kirekesztettnek érezhetik magukat. Olyan az ember, mint a mostohagyerek.*
- *János bácsi most magányosabb?*
- *Igen, a nővérkék megtesznek mindent: szervezik a foglalkozásokat, a programokat, valahogy mégis magányos az ember.*
- *Lehet, hogy azért mert sokan vagyunk?*
- *Mi változott meg 1998 után, miután átköltöztek Bátonyterenyére?*
- *Nagyon nagy drágaság lett. Még amikor idejöttünk is nagyon jó volt. Most egyre kevesebb a pénz. Az a baj, hogy az idős sorstársak el vannak keseredve, hogy ide kerültünk. Rajtunk otthon a gyerekeink nem tudnak segíteni. Ők dolgoznak, és ha otthon lennénk, csak azon idegeskednének, hogy mi van velünk felügyelet nélkül.*
- *A nővérkéket, a tisztaságot és a rendet megfizetni nem lehet! Köszönöm szépen a többiek nevében is nekik a fáradságos munkájukat!*
- *János bácsi, mit üzen a többieknek, mit üzen az embertársainak?*

- *Énnekem az a vágyam, hogy sokkal jobb volna, ha egymással többet barátkoznánk, tisztelnénk és becsülnénk a többieket. Egymásra jobban oda kellene figyelni!"*

Oravecz Jolán ellátott így ír az intézmény dolgozóiról:

- *„Hadd szóljak gondozóinkról, a nővérekről is. Ők fiatalok. Hivatásukul választották az idősekkel való foglalkozást, gondozásukat… Nyugodt szívvel jelenthetem ki, hivatásuk magaslatán állva, de legalábbis azt megközelítve végzik fárasztó munkájukat. Öröm látni, hogy nem halt ki az emberekből a szeretet, a másokkal való törődés, sem az idősekből, sem pedig – hála Istennek – a fiatalokból. Jó lenne, ha mindenki mindenütt, mindenkivel csak így tudna megnyilvánulni. „*
- **„Az Ezüstfenyő Idősek Otthonában szeretetben élnek az idős emberek" – egy hozzátartozó memoárja**
- *„ …sajnos a lakók nagy részének nincs hozzátartozója. Akiknek viszont van, látogatják őket, ellátják különböző élelmiszerekkel, és ajándékokkal is meglepik őket. Nemcsak nekem, de sok más embernek is az a véleménye, hogy az otthon területén dolgozók – a takarítóktól kezdve a nővérekig – kedvesek, mindenben segítenek az otthon lakóinak.*
- *Jó érzéssel fogadja el az ember, hogy ilyen intézmény is létezik. A jéghideg tél alkalmával meleg volt az épületben, senki nem fázott és a koszt is finom, ízletes, változatos.*
- *Az otthon vezetői bármilyen ünnep, vagy megemlékezés esetén - farsangi mulatság, nőnap, anyák napja, stb. – mindenről gondoskodnak, s igyekeznek örömet szerezni az otthon lakóinak.*
- *Mindezeket azért írtam le, hogy lássák, itt tiszta szívvel segítik a rászorulókat, mindent, ami tőlük telik, megtesznek az elhagyott emberekért, hogy a hátralévő időt szeretetben, békességben éljék meg. Mindezekért csak köszönet jár minden otthoni dolgozónak."*
-

RENDEZVÉNYEK AZ EZÜSTFENYŐ IDŐSEK OTTHONÁBAN

Az Ezüstfenyő Idősek Otthonának életét színesebbé teszik a rendszeresen megtartott, immár hagyománnyá vált rendezvényei:

Farsang:

„A minap az otthonban farsangi vigasságot rendeztek.

Az ebédlő díszítését a személyzet és a gondozottak készítették. Az igazgatónő pár szóval köszöntötte a jelenlévőket és megkezdődött a karnevál.

Két kisdiák versmondását követte a jelmezesek bevonulása. A gondozottak gyönyörködtek a szebbnél szebb és ötletesebb jelmezekben, a rövid kis jelenetekben és a fellépő nővérkék, dolgozók a magukat még jól bíró idősekkel együtt jól szórakoztak.

A sok előadott számból -egyébként mindegyik nagyon jól sikerült- csak egyet szeretnék kiemelni, mégpedig az esküvői ceremóniát. A menyasszony egy férfiápoló volt, a vőlegény, pedig egy csinos nővérke, amit rendkívül jól alakítottak. Őket kazári népviseletben követték a vendégek demizsonnal, süteménnyel felszerelkezve. A menyasszony, szokás szerint cukrot dobált a jelenlévők közé, a vendégek, pedig süteménnyel kínálták az időseket."

ROUGE

ITT A FARSANG

ITT A FARSANG
ÁLL A BÁL

Augusztus 20.

Egy dolgozó memoárja:

„…Az órámra nézek, dél van. Megszólal a Kossuth rádióban a harang.

Emlékek ébrednek bennem:

Mi Atyánk, aki a mennyekben van…, mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma… – Ha kenyerünk van, mindenünk van – tartották az öregek. Meg is becsülték. Mielőtt megszegték, keresztet vetettek rá, ha netán leesett a földre, felvették és megcsókolták…”

Idősek napja:

Az idősek napját a bányásznap környékén szoktuk megrendezni bográcsparti kíséretében, minden telephelyünkön. A vendégek érkezésekor magyar nóta hangjai szűrődtek ki az épület falai közül.

Bent vidámság fogadott: mosolygós arcok, a meghatódottságtól könnyes szemek - hiszen jeles nap volt ez a szürke hétköznapok után.

Az asztalok ízlésesen megterítve, frissen sült pogácsa illata a levegőben és narancslé az asztalon. A résztvevőket az igazgató köszöntötte, utalva korábbi emlékezetes összejövetelekre, megemlékezve azokról, akik már nem lehetnek jelen. Az intézmény vezetője ajándékcsomaggal megjutalmazta mindazokat, akik aktívan segítenek a mindennapi munkában. A gazdag, színpompás műsor -ha csak egy rövid időre is - kizökkentette az otthon lakóit a szürke hétköznapokból, az olykor szomorú, magányos mindennapokból.

Így emlékezik erre egyik lakónk János bácsi:

„...Partin voltam a minap. Partin, mert manapság már ez dukál. Aki valamit is ad magára, az partira jár.

Az idős kor az egy állapot. Egy más állapot… Olyasmi, mint a napnak a járása. Hajnalban felkel, mind erőteljesebb sugárzással vonul az égbolton. Aztán eljön a dél, enyhülnek a sugarai, lefelé vonul, majd alábukik a horizonton... A napnál pontosan tudjuk, hogy mikor delel és indul lefelé, de az embereknél bizony nehéz eldönteni."

Bányásznap:

Nagy a készülődés erre az ünnepre, hiszen lakóink nagy részének egy életre szóló kötődése volt a Nógrádi Szénbányákhoz. Vannak közöttük vájárok,

csillések és olyan volt bányaipari dolgozók is, akik a külszínen dolgoztak hosszú évekig.

Mi, dolgozók is átéreztük ennek a napnak a jelentőségét, hiszen sajnos sokan már nem tudnak részt venni a városi ünnepségeken, de szívükben még él a volt Bányász napok emlékezete. Az emlékezés virágait az udvaron elhelyezett csillénél a lakók képviseletében helyezzük el. Kíváncsi szemek tekintenek ki az ablakokból. Felemelő érzés újra hallani a Bányász Himnusz hangjait a Bányász zenekar előadásában.

Szüreti bál:

Egy lakónk emlékei alapján:

„....Vártuk már a szüreti mulatságot. A jó bográcsost, a finom édes borocskát és a színes hintós felvonulást, mely már sok esztendeje hozzá tartozik életünkhöz.

A foglalkoztató helyiségéből egész héten át vidám énekszó hallatszott. Ha hallgatóztam, nevetést, viccelődést hallottam. Sokszor gondoltam rá, hogy bekopogok, de aztán úgy döntöttem, hogy kivárom az időt. Legyen meglepetés nekem a műsor! Nem csalódtam! Mikor a lovak előálltak, és a 93 éves, egyik legöregebb néni ragaszkodott hozzá, hogy felüljön a szekérre, már tudtam, hogy jó mulatság vár rám ezen a napon. A karancsági asszonykórus szép ruhái, a menyecskék csengő hangjai, a szomszéd iskola fiataljainak tarka felvonulása kíváncsi tekinteteket vonzott az otthonon belül és kívül is. A szőlőkoszorú finom és kapós volt. A szereplők énekei fokozták a vidám hangulatot. Volt bőven kacagás. A műsor után elkezdődött a véget nem érő tánc. A nővérek nem győzték felszolgálni a finom ételeket és azt a kis pohár borocskát...”

A nagy adventi koszorúval, betlehemmel, fenyőágakkal díszített étteremben minden évben megrendezésre kerül a karácsonyi megemlékezés, betartva az advent szabályait.

Elmélkedés a karácsonyról... Oravecz Jolán ellátott gondolatai alapján:

„…A Karácsony nagyon szép ünnep. Kicsik, nagyok, ifjak, vének mindannyian megünnepeljük. A kis Jézus szeretetét továbbítjuk mi is azok felé, akik közel vannak a szívünkhöz. Sok szép karácsonyi ünnepségen vettem részt. Mind kedves, megható volt…

Intézményünk igazgatói voltak: (a teljesség igénye nélkül, hiszen 60 év az hosszú idő…..)

- **Barják István**
- **Ignácz Istvánné**
- **Sári Béláné**
- **Wisinger János (megbízott igazgató)**
- **Végh Gáborné (megbízott igazgató)**
- **Serfőző Tamás**
- **Géczi Ferencné (megbízott igazgató)**
- **Bóna Eleonóra**
- **Nagy Tamásné (megbízott igazgató)**
- **Palicza Györgyné (megbízott igazgató)**
- **Holecz Istvánné**
- **Palicza Györgyné (megbízott igazgató)**
- **Fábián Istvánné (megbízott igazgató)**
- **Bereczné Kelemen Éva (jelenlegi igazgató asszony)**

Felhasznált források:

- **Szeberényi András: Zagyva mentén egybekelvén**
- https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Kazar/pages/Szerencse_fel/001_Mizserfa.htm
- Wikipédia

Készült 2020 böjtmás havának 18.-ik napján.